

Lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamiseksi

Lausuntopyyntö VN/8329/2023

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt 19.9.2023 lausuntopyynnöllään VN/8329/2023 lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamiseksi.

Hallituksen esityksellä muutettaisiin kotoutumisen edistämisestä annettua lakia (681/2023), joka tulee voimaan 1.1.2025. Lisäksi alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen aikuistumisen tuen osalta muutoksia esitetään tehtävän myös voimassa olevaan kotoutumislakiin (1386/2010) alkaen 1.7.2024.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjauksia pakolaistaustaisista kunnille ja hyvinvointialueille maksettavan laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentämisestä, tulkkaus- ja kääntämiskustannusten alentamisesta, alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuen yläikärajan laskemisesta sekä maahanmuuttaja- ja maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisestä.

Osa arvioitavista muutosehdotuksista liittyy työvoimapalvelu-uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen yhteensovittamiseen koskien erityisesti esitysten eduskuntakäsittelyn aikana nousseita muutoksia. Osa arvioitavista muutosehdotuksista on noussut kotoutumislain toimeenpanoa koskeissa keskusteluissa, esimerkiksi mahdolliset täsmennystarpeet korvaus- ja tiedonsaantipykäliin.

Samassa esityksessä arvioidaan tarve muuttaa työvoimapalvelu-uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen yhteensovittamisen vuoksi työttömyysturvalakia, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia. Muutokset olisivat pääosin luonteeltaan teknisluontoisia, säädöshuollollisia.

Esityksellä oltaisiin lyhentämässä laskennallisten korvausten korvausaikaa vuodella ja tulkkaus- ja kääntämiskustannukset kuuluisivat vuodesta 2025 alkaen laskennallisiin korvauksiin. Tällä tavoiteltaisiin maahan muuttaneen kotoutumisen tukemista heti maahantulon alkuvaiheessa vahvistamalla kotoutujan omatoimisuutta ja omaa vastuutaan myös käytännön asioiden hoitamisessa, kuten kaupassa käymisestä. Muutos lisäisi hyvinvointialueen kustannuksia, sillä tehtäviä siirtyisi hyvinvointialueelle ja osalla maahanmuuttajista erityisen tuen palvelujen tarve jatkuisi korvausajan päättymisen jälkeen.

- Laskennalliset korvaukset eivät ole korvamerkittyjä tiettyyn käyttötarkoitukseen (eikä korvausten käyttöä seurata) niin voi olla riskinä esim. että kunnissa maahanmuuttaja-asiakkaat voivat saada erilaista palvelua ja kotoutumisajan lyhentymisen voi myös kasvattaa/pidentää asiakkaiden palveluntarpeita. Mikäli maahanmuuttajan kielitaito ei ehdi karttua kotoutumisaikana voi olla riskinä syrjäytyminen, välinputoajien määrän kasvaminen ja sote -palveluiden tarpeiden kasvaminen ja myöskin tulkkauksen tarve voi pitkittyä. Kielitaidon karttumisessa on tälläkin hetkellä osalla asiakkaista haasteita.
- Kuntien väliset erot palveluissa esim. kielikoulutukset. Olisi tärkeää seurata miten laskennallisia korvauksia käytetään.
- Tulkkauksia ei jatkossa maksettaisi todellisen käytön mukaisesti. Voiko olla vaarana, että asiakas ei saa palvelua omalla äidinkielellään. Asiakkaan tulkkauksen maksamisessa voi tulla epäselvyyttä eri palveluiden ja organisaatioiden välillä.
- Tuen tarve kaupassakäynteihin saapuvien pakolaisten osalta ei välttämättä tarkoita, että hänellä olisi sosiaalihuollon tarvetta vaan tarve voi liittyä kotouttamisen tarpeeseen. Pakolainen voi oppia niin kaupassa asioinnin kuin muitakin jokapäiväiseen elämään liittyviä asioiden hoitamista jo yhdellä käyntikerralla.
- Sosiaalihuollon palveluiden tarve ei ole välttämättä vielä tiedossa, kun asiakas on saapunut maahan, sillä se voi selvitä myöhemmin tai palvelutarvetta arvioitaessa esim. tuen tarve kaupassakäynteihin.

Aikuistumisen tuen ikärajan laskeminen samalle tasolle kuin jälkihuollossa eli 25 vuodesta 23 vuoteen:

- Nuoret voivat joka tapauksessa tarvita mm. terveys- ja sosiaalipalveluita
- Ennaltaehkäisevä työn keston lyhenemisen riskinä voi olla raskaampien palveluiden tarve, jotka ovat kustannuksiltaan suurempia.

Pakolaisten vastaanotto 44§,

Hyvinvointialueen rooli pakolaisten saapumisessa kasvaisi. Toimeentulotuki välttämättömiin huonekaluihin ja ruokaan haettaisiin hyvinvointialueen kautta ennen saapumista. Maahan muuttaneen kotoutumista tuettaisiin heti maahantulon alkuvaiheesta lähtien vahvistamalla hänen omatoimisuuttaan ja omaa vastuutaan myös käytännön asioiden hoitamisessa, kuten kaupassa käymisessä.

Toimeentulotukilaki (tällä hetkellä) 7c§. Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruusina henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot.

- Se onko tuen tarve kaupassakäynteihin sosiaalihuollon tehtäviin kuuluvaa ei välttämättä pystytä arvioimaan ennen pakolaisen saapumista, eikä välttämättä heti saapumisen alkuvaiheessakaan. Pakolainen voi tarvita kotoutumiseen liittyvää tukea useissa eri käytännön asioissa, eikä tuki välttämättä ole sosiaalihuollollista tuen tarvetta. Pakolaisilla on myös muita jokapäiväiseen elämään liittyviä asiointien opettelua kuin kaupassakäynnit esim. pankki- ja kela-asiat, jotka on nähty selkeästi kuuluvan kunnan tehtäviin.

- On tärkeää, että sosiaalihuolto voisi keskittyä sosiaalihuollon osaamista vaativiin tehtäviin. Esimerkiksi asunnon kalustaminen välttämättömiltä osin tai ruoan hankinta maahan saapuville pakolaisille ensimmäisten päivien ajalle ei ole samalla tavoin erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvaa kuin esimerkiksi välttämättömän ravinnon turvaaminen akuuteissa tilanteissa tai välttämättömän kodin irtaimiston hankkiminen täydentävällä toimeentulotuella. Taustalla välttämättömän kodin irtaimiston hankkimisessa voi olla asunnottomuutta, laitoshoidtoa, vankilajaksoja tai nuori voi muuttaa ensiasuntoon, eikä hänellä ole muuta keinoa hankkia välttämätöntä kodin irtaimistoa (esimerkiksi vanhemmat toimeentulokiasiakkaina). Edellä mainitut tilanteet tarvitsevat sosiaalihuollon harkintaa, mutta kiintiöpakolaisena maahan saapuvien tilanne ja irtaimiston/ruoan tarve on selkeä, eikä vaadi sosiaalihuollon harkintaa asiassa. Alkuavustusta puolestaan voidaan myöntää täydentävänä toimeentulotukena maahan jo muuttaneelle pakolaiselle, jonka myöntäminen perustuu sosiaalihuollon harkintaan.
- Tehtävien hajauttaminen eri organisaatioihin kuten esimerkiksi huonekalujen hankinta, ensimmäisten päivien ruoan hankinta tulee viemään kokonaisuudessaan enemmän työaikaa kuin tällä hetkellä keskitettynä yhdelle organisaatiolle.

Lapin hyvinvointialueen mukaan esitys lisää hyvinvointialueiden toiminnallista ja taloudellista vastuuta ja lisäksi tehtävien hajauttaminen eri organisaatioihin tulee viemään enemmän aikaa kuin nykyinen yhden organisaation malli, esim. kalusteiden ja ruuan hankinta ensimmäisinä päivinä.

Lausunto toimitetaan Lausuntopalvelun kautta sähköisesti 23.10.2023 mennessä.